

Сергій Даши́в,

аспірант кафедри конституційного права України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0004-3036-1760

DOI <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2026-61-3>

УДК 342.4

До питання про екологічний конституціоналізм як різновид конституціоналізму

Включення до тексту конституцій положень, які покладають на державу зобов'язання щодо вжиття заходів спрямованих на захист навколишнього природного середовища, розширюють її регулятивну роль у цій сфері та гарантують права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля, зумовило появу в науковому дискурсі концепції екологічного конституціоналізму. Оскільки це відносно нове поняття включає термін конституціоналізм, який у класичному ліберальному розумінні передбачає обмежене правління, верховенство права, суверенітет народу та гарантування прав людини, виникає необхідність розглянути та дослідити конституціоналізм та екологічний конституціоналізм з метою з'ясування співвідношення між ними, а також визначити доцільність використання терміну екологічний конституціоналізм.

Метою статті є узагальнення висновків автора за результатами дослідження та порівняння змісту понять конституціоналізм та екологічний конституціоналізм.

Стан розробки проблеми та методологія. Зміст поняття конституціоналізм активно досліджують українські вчені, такі як В. М. Шаповал, М. В. Савчин, А. З. Георгіца та І. Є. Словська, А. Р. Крусян, В. В. Речицький, О. М. Бориславська, М. І. Козюбра та інші.

Що стосується екологічного конституціоналізму, то його зміст найбільш повно на сьогодні розкритий у зарубіжних публікаціях таких авторів як Е. Дейлі (E. Daly), Джеймс Ар. Мей (James R. May), Л. Джей Котзе (L. J. Kotzé), С. Букман (S. Bookman), О. Келлерер (O. Kelleher), Б. Гадсон (B. Hudson), Б. Гару (B. Gareau). Серед українських дослідників зазначеною проблематикою займаються Г. В. Потапчук, О. В. Батанов, М. В. Костицький, М. В. Бесчастний, Н. В. Кушакова-Костицька.

Ця стаття є однією з перших спроб розглянути поняття конституціоналізму та екологічного конституціоналізму у взаємозв'язку між ними з метою обґрунтування доцільності запровадження в науковий дискурс

такої категорії як екологічний конституціоналізм.

Застосовуючи загальнонаукові методи аналізу та синтезу, автор визначає зміст і складові поняття конституціоналізм та екологічний конституціоналізм, а також виокремлює елементи, які є спільними для обидвох понять. Дослідження ґрунтується на цивілізаційному підході в межах якого конституціоналізм та екологічний конституціоналізм розглядаються виходячи із засад ліберально-демократичного сприйняття державно-правової дійсності, притаманного євроатлантичній цивілізації.

Виклад основного матеріалу, на думку автора, доцільно розпочати з аналізу та загальної характеристики поняття конституціоналізм.

М. Розенфельд, дослідник із США, наводить три основні характеристики сучасного конституціоналізму – обмеження влади держави, дотримання верховенства права та захист основоположних прав [1, с. 3]. Інший американський дослідник, Перрі Паттерсон вказував, що конституціоналізм – це віра, яку людина покладає на силу документа як засіб контролю над урядом; він розглядається як інструмент запобігання тиранії та захисту прав людини.

В українській правовій думці конституціоналізм розглядається у трьох вимірах: політичному, філософсько-історичному та юридичному [3, с. 72]. У межах цієї публікації автор зосередиться тільки на юридичному аспекті конституціоналізму.

За визначенням В. М. Шаповала, конституціоналізм є політико-правовою ідеологією, інтелектуальним узагальненням, притаманним певному етапу історичного розвитку, а також формою державного правління, обмеженого за змістом конституції [4, с. 17]. Дослідник визначає конституціоналізм як режим функціонування держави та її інститутів, що водночас

є режимом взаємосунків держави і людини, а також як правову ідеологію, яка відображає і водночас прогнозує розвиток творення та застосування правових норм [5, с. 25–27].

М. В. Савчин стверджує, що конституціоналізм є багатовимірним політико-правовим феноменом і складною структурою. Конституціоналізм є соціальним явищем, що відображає еволюцію поглядів, ідей і доктрин про природу конституції та політичну практику втілення таких ідей у життя [6, с. 19].

С. В. Шевчук розглядає конституціоналізм як режим функціонування державної влади відповідно до конституції, при цьому термін «конституціоналізм» у суспільстві, в якому діяльність держави спрямована виключно на досягнення конкретних, нормативно визначених суспільних цілей відповідно до загальновизнаних правових принципів і норм, розуміється в широкому значенні – як Конституція, заснована на ідеології конституціоналізму» [7, с. 136–137].

А. З. Георгіца та І. Є. Словська запропонували визначати конституціоналізм як складну та специфічну політико-правову категорію, що включає як складові структурні елементи доктрину, чинне законодавство та юридичну практику реалізації відповідних ідей і норм, що їх закріплюють [8, с. 59].

За визначенням А. Р. Крусян сучасний конституціоналізм є публічно-правовою системою конституційної організації сучасного суспільства на основі права, демократії та утвердження конституційно-правової свободи людини, змістом якої (цієї системи) є конституція та конституційне законодавство, конституційні правовідносини, конституційна правосвідомість, конституційна правосвідомість, конституційний правопорядок, функціонування якої спрямоване на обмеження (самообмеження) публічної влади на користь громадянського суспільства, прав і свобод людини [3, с. 122].

Варто звернути увагу на доробок В. В. Речицького, який оперує поняттям органічний конституціоналізм. Дослідник зазначає, що органічний конституціоналізм було винайдено в якості деперсоніфікованого регулятора капіталізму – широку нормативну систему, що ґрунтується на необмеженій інтелектуальній свободі й характеризується добре помітною тенденцією до скасування будь-яких бюрократичних кордонів [9, с. 75]. Сутність органічного конституціоналізму становить свобода, ринок і демократія. Будь-який органічний конституціоналізм є глибоко просякнутим духом свободи, демократії, прав людини та соціального прогресу. В органічному конституціоналізмі свобода передбачає і спирається на демократію, проте не є її продуктом. Необмежена конституцією демократія становить загрозу свободі та ринку, а отже органічна конституція вважає свободу пріоритетним об'єктом свого нормативного впливу [10, с. 39–40].

Наведений, хоча й неповний, огляд визначень конституціоналізму дає підстави виокремити його основні риси: принцип народного суверенітету, принцип найвищої юридичної сили конституції, принцип обмеженого правління, верховенства права, забезпечення дотримання основоположних прав та свобод людини.

Призначення конституціоналізму авторцієї публікації вбачає в обмеженні свавілля держави щодо особистості, створенні умов для реалізації індивідуальної свободи та гарантуванні можливості кожному реалізувати свої права.

За таких обставин постає питання про місце екологічного конституціоналізму в структурі загального конституціоналізму.

Ерін Дейлі та Джеймс Р. Мей визначають екологічний конституціоналізм як глобальне явище, що має гібридну природу, виникає на перетині конституційного права, екологічного права та прав людини, а подекуди

й прав екосистеми. Він включає як матеріальні права (на повітря, воду, сталий розвиток), так і процедурні гарантії (доступ до правосуддя, участь в ухваленні рішень) і діє на різних рівнях управління (національному, субнаціональному, міжнародному) [11, с. 8–10, 11]. Луїс Дж. Котзе, професор права із Північно-Західного університету (Південно-Африканська Республіка), визначає його як спеціалізовану форму конституціоналізму, що покликана регулювати взаємозв'язок між людиною та довкіллям через права, обов'язки, інституційну архітектуру та принцип верховенства права [12, с. 14–15]. Вчений стверджує, що екологічний конституціоналізм є неймовірно популярною (та можливо відчайдушною) спробою покращити стан захисту навколишнього природного середовища крізь знайому призму конституціоналізму [13, с. 189].

Деякі дослідники під екологічним конституціоналізмом розуміють закріплення у конституціях прав людини пов'язаних із навколишнім природним середовищем та положень, які покладають на державу зобов'язання вживати заходів спрямованих на забезпечення навколишнього природного середовища певної якості [14], [15], [16].

Сем Букман визначає екологічний конституціоналізм як спробу захистити екологічні питання від звичайної політики, здебільшого через права та суди. Автор виділяє асертивний та захисний екологічний конституціоналізм. Асертивний екологічний конституціоналізм виходить із того, що урядові дії посягають на гарантовані права та відповідно мусять бути скориговані цей підхід базується на традиційній логіці правового захисту [17, с. 1288–1289]. Захисний екологічний конституціоналізм, навпаки, зосереджується на використанні конституційних положень для підтвердження і захисту повноважень держави щодо екологічного регулювання – особливо у випадках, коли такі повноваження

оскаржуються з посиланням на інші конституційні права (наприклад, на право власності чи свободу підприємництва). Він виконує функцію балансування, використовуючи екологічні норми як противаги іншим конституційним правам, зокрема праву власності; 2) підтвердження повноважень держави, посилюючи законодавчу та виконавчу компетенції у сфері охорони довкілля. Захисний підхід не вимагає наявності індивідуально здійснених прав. Він може ґрунтуватися на загальних конституційних принципах або політичних директивах, які не є безпосередньо судово захищеними, але мають інтерпретаційне та легітимуюче значення [17, с. 1291–1305].

В Україні концепція екологічного конституціоналізму досліджується кількома вченими. Так Г. В. Потапчук у своїх статтях порушує проблематику методологічного пізнання екологічного конституціоналізму, зокрема, вказує на доцільність застосування аксіологічного методу в дослідженнях [18, с. 50], обґрунтовує формування елементно-блокової структури побудови феноменології екологічного конституціоналізму, яка має дворівневу структуру – на національному та міжнародному рівнях [19]. Дослідниця обґрунтовує, що екологічний конституціоналізм є новим типом загального конституціоналізму та вказує на спільний суб'єктний склад обох правових явищ [20].

Г. В. Потапчук виділила чотири елементи екологічного конституціоналізму до яких віднесла правоохоронні настанови конституційного права, міжнародного права, прав людини та права навколишнього середовища [19, с. 14]. Концепція Г. В. Потапчук щодо елементного та суб'єктного складу екологічного конституціоналізму передбачає, що екологічний конституціоналізм виник насамперед на глобальному, міжнародно-правовому рівні [20, с. 56, 59–61, 64–65, 68].

О. В. Батанов розглядає екологічний конституціоналізм як вид конституціоналізму в цілому [21, с. 51], а М. В. Костицький, М. В. Бесчастний та Н. В. Кушакова-Костицька – як один із багатьох трендів сучасного конституціоналізму [22, с. 10].

Узагальнюючи наведені вище точки зору на екологічний конституціоналізм допустимо стверджувати, що це явище розглядається як спосіб посилити інструментарій захисту навколишнього природного середовища загалом та прав людини в цій сфері зокрема шляхом закріплення в конституції як нормативно-правовому акті найвищої юридичної сили відповідних положень та гарантування відповідних прав людини.

У цьому контексті відкритим залишається питання про співвідношення екологічного конституціоналізму та конституціоналізму загалом. Чи дійсно допустимо розглядати перший як різновид останнього?

Екологічний конституціоналізм передбачає гарантування та забезпечення реалізації прав людини в сфері навколишнього природного середовища, наприклад, права на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Водночас також передбачає посилення спроможності держави в сфері екологічної політики шляхом закріплення відповідних цілей, обов'язків та функцій держави у конституціях, що відповідно веде до розширення ролі держави як у сфері захисту навколишнього природного середовища, так і в будь-яких інших сферах суспільного життя, діяльність людини у яких може мати вплив на навколишнє природне середовище. У результаті звужуються межі свободи в сфері підприємницької діяльності, розпорядження власністю тощо. Таким чином екологічний конституціоналізм має потенціал до розширення регулятивної ролі держави, посилення її присутності у суспільному житті.

Автор цієї публікації критично ставиться до ідеї визнання екологічного конституціоналізму різновидом загального конституціоналізму. Погоджуючись із позицією О. М. Бориславської відповідно до якої сутність конституціоналізму полягає у наявності системи обмеженого правління; забезпеченні стану за якого конституція є засобом обмеження державної влади, гарантією індивідуальної свободи, функціонування громадянського суспільства, недопущення державного свавілля [23, с. 29], автор вважає за недоцільне розглядати екологічний конституціоналізм як різновид конституціоналізму, оскільки це веде до розмивання змісту самого поняття конституціоналізму.

Ілюстрацією такого розмивання автор цієї статті вважає твердження про існування екологічного конституціоналізму у Китайській Народній Республіці, яке неодноразово можливо зустріти в працях зарубіжних дослідників [24], [25]. При цьому інші автори вказуються на те, що в КНР існує конституція, але відсутній конституціоналізм в ліберальному розумінні цього терміну [25, с. 193]. На думку автора в основі тези про те, що екологічний конституціоналізм є різновидом конституціоналізму лежить невиправдане ототожнення терміну конституція та конституціоналізм [26, с. 12–13].

Якщо розглядати екологічний конституціоналізм як різновид конституціоналізму, то необхідно визнати, що у випадку КНР існує один вид конституціоналізму, екологічний, але відсутній конституціоналізм як такий. Керуючись такою логікою автор цієї статті обстоює позицію необхідності уникати вживання терміну екологічний конституціоналізм.

Більш доречним терміном на позначення стану справ у державі, за якого у конституції закріплено

положення, які передбачають відповідальність держави за стан навколишнього природного середовища, гарантують відповідні права людини, зокрема, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля є термін екологічна держава [27], оскільки зміст поняття екологічна держава передбачає закріплення у конституціях держав положень, які передбачають цілі, обов'язки та функції держави в сфері навколишнього природного середовища та гарантують відповідні права людини, водночас не передбачає висновку про існування конституціоналізму виключно на основі факту існування конституції.

Висновки. Включення до тексту конституцій положень, які вимагають від держави заходів, спрямованих на захист навколишнього природного середовища, розширює її регулятивну роль у цій сфері та гарантує права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля, зумовило появу в науковому дискурсі концепції екологічного конституціоналізму. Дослідники нерідко сприймають це явище як різновид конституціоналізму у класичному розумінні. Проаналізувавши зміст обох концепцій, автор дійшов висновку про передчасність сприйняття екологічного конституціоналізму різновидом конституціоналізму.

Єдиною спільною рисою між цими двома концепціями є гарантування та забезпечення реалізації прав людини в сфері навколишнього природного середовища, наприклад, права на безпечне для життя і здоров'я довкілля. В інших аспектах ці два поняття віддаляються один від одного – конституціоналізм передбачає обмеження ролі держави, верховенства права в ім'я свободи людини, водночас екологічний конституціоналізм передбачає наділення держави додатковою легітимністю для посилення своєї регулятивної

ролі з метою забезпечення суспільству належного стану навколишнього природного середовища.

За таких обставин автор вважає, що конституціоналізм доцільніше

сприймати у його класичному розумінні, водночас стосовно терміну екологічний конституціоналізм пропонує розглянути його заміну поняттям екологічна держава.

Список використаних джерел

1. Rosenfeld M. The rule of law and the legitimacy of constitutional democracy. *Working Paper Series*. 2001, No. 36. P. 2–69. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/5051/52a584c8e61e40ba7d958f713efcc9cc04f0.pdf> (дата звернення 02.01.2026).
2. C.Perry Patterson, The Evolution of Constitutionalism. *Minnesota Law Review*. 1948. Issue 5 Volume 32. P. 427–457. doi: <https://doi.org/10.24926/265535.1834> (дата звернення 02.01.2026).
3. Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 560 с.
4. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: монографія Київ : Салком ; Юрінком Інтер, 2005. 560 с.
5. Шаповал В. Становлення конституціоналізму в Україні: проблеми теорії. *Право України*. 1998. № 5. С. 25–29.
6. Савчин М. В. Конституціоналізм і природа конституції: монографія. Ужгород : Ліра, 2009. 372 с.
7. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції: навчальний посібник. Харків : Консум. 2002. 293 с.
8. Георгіца А. З., Словська І. Є. Конституціоналізм як категорія науки конституційного права. *Наук. вісник Чернівецького ун-ту. Правознавство*. 2001. Вип. 103. С. 57–60.
9. В. В. Речицький. Неформальний конституціоналізм. Харків : ТОВ «Видавництво «Права людини», 2018. 356 с.
10. В. В. Речицький. Конституціоналізм. Коротка версія. Читанка з конституціоналізму для зацікавлених. Харків : Харківська правозахисна група, Права людини, 2014. 264 с.
11. May J R, Daly E. *Global Environmental Constitutionalism*. Cambridge University Press; 2014. 428 p.
12. Kotzé, L. J. Global environmental constitutionalism in the Anthropocene. Hart Publishing. *Journal of Human Rights and the Environment*. 10.2139/ssrn.5028231 (дата звернення 06.01.2026).
13. Kotzé, L. J. The conceptual contours of environmental constitutionalism. *Widener Law Review*, 2015. 21, P. 18 –200. URL: https://www.researchgate.net/publication/296319718_The_conceptual_contours_of_environmental_constitutionalism (дата звернення 06.01.2026).
14. Kelleher Orla. Environmental Constitutionalism: A Transformative Legal Discourse? *Irish Judicial Studies Journal*. 2023. Vol. 7(3). P. 47–77. URL: <https://www.ijss.ie/assets/uploads/images/2023%20edition3/3.%20Environmental%20constitutionalism.pdf> (дата звернення 22.12.2025).
15. Blake Hudson. Structural Environmental Constitutionalism. *Journal Articles*. 2015. Volume 21. Issue 2. P. 201–216. URL: https://digitalcommons.law.lsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1170&context=faculty_scholarship (дата звернення 22.12.2025).
16. Brian Gareau. Global Environmental Constitutionalism. *Boston College Environ Affairs L Rev*. 2013. Volume 40. Issue 2. P. 403–408. URL: <https://scispace.com/pdf/global-environmental-constitutionalism-4ijtkzebc4.pdf> (дата звернення 14.12.2025).
17. Bookman Sam. Defensive environmental constitutionalism: American possibilities. *University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law*. 2024. Volume 26 (5). P. 1284–1325. doi: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4751842> (дата звернення 05.12.2025).

18. Потапчук Г. Екологічний конституціоналізм: до питання про методологію пізнання (розуміння, визначення та дослідження). *Публічне право*. 2022. № 4 (48). С. 38–53.
19. Потапчук Г. В. Екологічний конституціоналізм: до питання про елементно-блокову структуру побудови та принципи її функціонування. *Публічне право*. 2022. № 2 (46). С. 5–18.
20. Potarchuk Hanna. On the issue of determining the subjective composition of environmental constitutionalism. *Legal Horizons*. 2023. Issue 15. P. 55–68. doi: 10.54477/LH.25192353.2022.1-4. P. 55–68 (дата звернення 19.12.2025).
21. Батанов О. В. Розвиток конституційного права в умовах екологічних викликів сучасності та його роль у забезпеченні екологічної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 50–53. doi: 10.32782/2524-0374/2025-3/9 (дата звернення 05.12.2025).
22. Костицький М. В. Бесчастний В. М., Кушакова-Костицька Н. В. Цифровий конституціоналізм: нова парадигма та перспективи розвитку в Україні. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 2. С. 9–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fmrr_2022_2_3 (дата звернення 05.12.2025).
23. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: формування, сучасний стан, тенденції розвитку : дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2019. 428 с.
24. Hao Shen. Environmental Constitutionalism with Chinese Characteristics. *Journal of Environmental Law, Oxford University Press*. 2022. Vol. 34(2), P. 353–361. URL: <https://ideas.repec.org/a/oup/envlaw/v34y2022i2p353-361..html> (дата звернення 05.12.2025).
25. Evelyn Li Wang. Environmental Constitutionalism in China: A Constitution without Constitutionalism? *Journal of Environmental Law*. 2024. Volume 36. Issue 2. P. 187–202. doi: <https://doi.org/10.1093/jel/eqae012> (дата звернення 05.12.2025).
26. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. К.: Ваіте, 2021. 528 с.
27. Даців С.Я. До питання генезису екологічної держави в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія Право*. 2025. Випуск 87: частина 1. С. 152–166. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.1.22> (дата звернення 12.01.2026).

Даців С. Я. До питання про екологічний конституціоналізм як різновид конституціоналізму

Стаття присвячена проблемі співвідношення термінів «екологічний конституціоналізм», який у зарубіжних англомовних дослідженнях часто вживається в контексті конституційного закріплення обов'язку держави забезпечити певний стан навколишнього природного середовища та гарантій прав людини в сфері навколишнього природного середовища, та «конституціоналізм». Оскільки термін конституціоналізм у класичному ліберальному розумінні передбачає обмежене правління, верховенство права, суверенітет народу та гарантування прав людини, автор розглядає та досліджує ці два поняття для з'ясування співвідношення між ними, визначення доцільності використання такого терміну як екологічний конституціоналізм в контексті конституційного закріплення обов'язку держави забезпечити певний стан навколишнього природного середовища та гарантій прав людини в сфері навколишнього природного середовища. Аналізуючи ці два поняття із застосуванням загальнонаукового методу аналізу та синтезу, автор розкриває їх зміст, визначає складові елементи та за результатами відповідних операцій робить висновок щодо доцільності застосування в науковому обігу цього терміну та виокремлення його як різновиду конституціоналізму у класичному розумінні. Автор критично ставиться до ідеї визнання екологічного конституціоналізму різновидом загального конституціоналізму. Дотримуючись позиції відповідно до якої

сутність конституціоналізму слід розуміти виходячи із погляду на конституцію як засіб обмеження державної влади, гарантію індивідуальної свободи, функціонування громадянського суспільства, недопущення державного свавілля, автор вважає за недоцільне розглядати екологічний конституціоналізм як різновид конституціоналізму, оскільки це веде до розмивання змісту самого поняття конституціоналізму. На думку автора в основі тези про те, що екологічний конституціоналізм є різновидом конституціоналізму лежить невиправдане ототожнення терміну «конституція» і «конституціоналізм». Більш доречним терміном на позначення стану справ у державі за якого у конституції закріплено положення, які передбачають відповідальність держави за стан навколишнього природного середовища, гарантують відповідні права людини, є термін «екологічна держава», оскільки такий термін передбачає закріплення у конституціях держав положень, які передбачають цілі, обов'язки та функції держави в сфері навколишнього природного середовища та гарантують відповідні права людини, водночас не передбачає висновку про існування конституціоналізму виключно на основі факту існування конституції.

Ключові слова: конституція, конституціоналізм, екологічний конституціоналізм, навколишнє природне середовище, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, екологічна держава.

Datsiv S. On the issue of environmental constitutionalism as a type of constitutionalism

The article is devoted to the issue of the correlation between the terms “environmental constitutionalism”, which in foreign English-language studies is often used in the context of the constitutional entrenchment of the state’s obligation to ensure a certain condition of the natural environment and guarantees of human rights in the field of the environment, and “constitutionalism.” Considering that the term constitutionalism in its classical liberal understanding includes limited government, the rule of law, sovereignty of the people and guaranteed human rights, the author scrutinizes and examines these two concepts to clarify the correlation between them, estimation of the feasibility of usage of such concept as environmental constitutionalism in the context of constitutionalizing of the states obligation to ensure environment of certain quality and guarantee the human rights in the area of natural environment. Analyzing these two concepts using the general scientific method of analysis and synthesis, the author reveals their content, identifies their constituent elements, and based on the results of the relevant operations, draws a conclusion regarding the appropriateness of using this term in scientific discourse and distinguishing it as a type of constitutionalism in the classical sense. The author adopts a critical stance toward the idea of recognizing ecological constitutionalism as a subtype of general constitutionalism. Proceeding from the position that the essence of constitutionalism should be understood through the lens of the constitution as an instrument for limiting state power, safeguarding individual liberty, ensuring the functioning of civil society, and preventing state arbitrariness, the author considers it inappropriate to treat ecological constitutionalism as a variety of constitutionalism, since this leads to a dilution of the very concept of constitutionalism. In the author’s view, the thesis that ecological constitutionalism constitutes a form of constitutionalism rests on an unjustified conflation of the terms “constitution” and “constitutionalism”. A more appropriate designation for the state of affairs in which constitutional provisions establish the responsibility of the state for the condition of the natural environment and guarantee corresponding human rights is the term “ecological state”. This term more accurately reflects the constitutional entrenchment of goals, duties, and functions of the state in the sphere of environmental protection, as well as the guarantee of relevant human rights, while avoiding the conclusion that constitutionalism.

Key words: constitution, constitutionalism, environmental constitutionalism, environment, right to a safe and healthy environment, ecological state.

Дата першого надходження статті до видання: 20.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026